

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

1 (7)

Datum

2016-12-22

Diarienummer

300-13174-16

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72)

(Ert dnr N2016/06470/FF)

Länsstyrelsen Norrbotten yttrar sig härmed gällande Entreprenörskapsutredningens betänkande ”Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet” (SOU 2016:72)

SAMMANFATTNING

Regeringen tillsatte i februari 2015 utredningen *Utveckling av innovations- och entreprenörskapsklimatet i Sverige* med målet att dels identifiera hinder och möjligheter, dels samt lämna förslag på åtgärder att förbättra och utveckla innovations- och entreprenörskapsklimatet i Sverige. Under arbetets gång har sex underlagsrapporter samt två delrapporter kopplat till utredningen framställts.

Länsstyrelsen anser i sin samlade bedömning att betänkandet på ett ambitiöst och förtjänstfullt sätt träffar rätt i sin analys över de strukturella utmaningar som landet står inför. Samtidigt är Länsstyrelsen kritisk över att betänkandet alltför ensidigt fokuserar på det urbaniserade entreprenörskapets problembild. Detta är betydelsefullt eftersom utmaningarna i de befolkningstäta områdena av riket bitvis skiljer sig kraftigt åt från de villkor som råder för motsvarande entreprenörer och innovatörer verksamma i glest befolkade områden. Det är av stor vikt att föreslagna åtgärder och främjandeinsatser anpassas till att stödja entreprenörs- och innovationsklimatet i hela landet. Samtidigt som initiativet om fossilfri fordonsflotta till år 2030 är ett viktigt klimatpolitiskt steg, är det för Norrbottens vidkommande med ett entreprenörsklimat som präglas av stora geografiska avstånd till marknaden och ökande gränsterritoriell handel inom Barentsområdet, centralt att inte försämra villkoren ytterligare i form av vägslitageskatt och sänkta transportstöd. Överhuvudtaget behövs ett rejält omtag att harmonisera främjandeinsatser som idag delas mellan regeringens näringslivspolitik och tillväxtpolitik. Ett samlat, robust företagsfrämjande system som möjliggör insatser under hela resan från innovation till entreprenörskap och som tar hänsyn till regionala skillnader, är vad Sverige behöver i det tjugoförsta århundradet.

YTTRANDE

Länsstyrelsens yttrande utgår från Del 1 av betänkandet. Dispositionen följer huvudsakligen utredningens direktiv om fem tematiska områden varifrån analys och förslagsställande utgår. De tematiska områdena belyses med regionalt fokus på Norrbottens utmaningar.

1. Svenska ramvillkor i en global förändringskontext

Betänkandet beskriver hur Sverige står inför en rad globala utmaningar. Det handlar om utveckling av nya sociala eller tekniska lösningar, som varken enskilda aktörer eller branscher har förutsättningar att hantera. Därför kan strategiska satsningar, nationella prioriteringar och koordinering av samverkansaktiviteter spela en viktig roll. Sådana satsningar och prioriteringar bör utgå från och koordineras med de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Betänkandet menar vidare att Sverige bör fokusera på ett fåtal områden där landet förväntas ha komparativa fördelar eller där behovet är särskilt uttalade i ett nationellt perspektiv. Utredningen bedömer att dessa områden är: hälsa, vård och omsorg; urbanisering och migration; samt klimat-, miljö- och energiområdena.

Ur ett Norrbottniskt perspektiv ser Länsstyrelsen ett stort behov av innovation och entreprenörskap inom områdena vård, hälsa och omsorg. Detta främst på grund av den demografiska utvecklingen. Vi menar också att länet har goda förutsättningar att skapa komparativa fördelar inom områdena klimat, miljö och energi. Migration är ytterligare ett viktigt område för länet då Norrbotten är en glest befolkad region och saknar den befolkningskritiska massan. Möjligheterna för gränsöverskridande affärer och samarbeten mellan olika aktörer inom forskning, näringsliv, offentlig- och ideell sektor är därmed viktig för regionens utveckling samt konkurrenskraft. För att kunna kommersialisera nya produkter eller tjänster behöver samverkan mellan företagen i länderna utvecklas i än större utsträckning. Det är därför oroväckande då aktuella mätningar av företagsklimatet¹ i länet anger att finns relativt goda grundförutsättningar för innovation och entreprenörskap, men de offentliga aktörernas attityd tillsammans med allmänhetens inställning upplevs försvåra klimatet. I detta sammanhang anser Länsstyrelsen att betänkandet i sin helhet genom att fokusera på det urbaniserade entreprenörskapets problembild, inte bidrar till att främja entreprenörskapet i glest befolkade områden.

Från regionens näringsliv finns ett ökat behov av rådgivning för att kunna göra affärer över landsgränserna. Några av frågorna som berörs inom gränshinderproblematiken är export- och anbuds relaterade, samt ägandet av företag. Länsstyrelsen i Norrbottens län har uppmärksammat att företag på Nordkalotten vill kunna äga företag i alla tre länder för att kunna vara konkurrenskraftiga. Idag finns inga regler för gränsöverskridande ägande av företag. För att vi ska kunna främja handeln och arbetskraftens rörlighet i de nordiska länderna behöver lagstiftningen harmoniseras.

Eftersom innovationsprocesser utvecklas i relationer mellan individer, företag och andra organisationer är systemperspektivet viktigt för att förstå hur innovationer kan uppstå

---

¹<https://www.svensktnaringsliv.se/fragor/foretagsklimat/>, 2016-11-17.

och hur de är beroende av ramvillkorens utformning. För att Sverige ska kunna behålla och utveckla positionen som en stark entreprenörs- och innovationsekonomi krävs att alla delar av landet kan bidra med sina styrkor. Detta ger förutsättningar att få fram långsiktigt konkurrenskraftiga företag med tillväxtambitioner vilket i sin tur ger Sverige bättre möjlighet att bidra till att hållbarhetsmålen i Agenda 2030 nås.

I syfte att nå ökad internationell konkurrensförmåga pekar betänkandet på behovet av ett särskilt organ som ägnar sig åt omvärldsbevakning. Utredningen föreslår att ett sådant organ inrättas vid Regeringskansliet. Länsstyrelsen Norrbotten menar att en framgångsrik omvärldsbevakning inom de ovan angivna områdena också kräver analys på regional och lokal nivå. Därför menar vi att en funktion för omvärldsbevakning och omvärldsanalys bör inrättas på Länsstyrelserna. Detta skulle ge Regeringen ett bättre och mer differentierat beslutsunderlag för att säkerställa att den entreprenöriella dynamiken upprätthålls i hela landet.

2. Möta Samhällsutmaningar med entreprenörskap och innovation

Klimat, miljö och energi

Som ett verktyg för omställningsarbetet har EU-kommissionen under senare år bland annat presenterat ett program för en mer cirkulär ekonomi. Grundtanken är att energi- och resurseffektivitet ska minska åtgången av olika typer av råmaterial, samtidigt ska nyproduktion ersättas med ökade reparationer, återanvändning och återvinning.

För Sveriges del handlar arbetet med cirkulär ekonomi inledningsvis om att intensifiera arbetet med harmonisering samt uppföljning av efterlevnaden av regelverk med ökad ambition om återvinning. Utredningen presenterar förslag på att ändra reglerna för producentansvar, reducera hinder för entreprenörskap inom vissa områden, samt koppla vissa främjande insatser till krav på klimatsmarta lösningar (t.ex. transportbidrag).

Länsstyrelsen i Norrbottens län vill påpeka att en polluter-pays lösning vad gäller transporter och differentiering av transportbidraget riskerar att slå hårt mot Norrbottniska företags konkurrenskraft. För att en sådan lösning ska fungera på ett tillfredsställande sätt krävs att det finns tillgång till alternativa bränslen och transportmedel i alla delar av landet, även i glesbygd.

Länsstyrelsen i Norrbottens län tycker att betänkandets förslag på en utökad analys av möjligheterna med skatteväxling, minskad moms för vissa varor och tjänster, skattebefrielser för vissa tjänster och ett utökat reparationsavdrag, för att öka incitamenten för cirkulära affärsmodeller är bra. Länsstyrelsen i Norrbottens län ser positivt på att ge SCB i uppdrag att sa fram data och statistik som underlättar uppföljningen av cirkulär ekonomi.

Utredningen föreslår att transportstödet ska villkoras av krav i syfte att minska koldioxidutsläppen. Länsstyrelsen anser att konsekvenserna av eventuella justeringar av villkoren för transportstöd noga analyseras innan dessa justeringar görs. Målet om en fossilfri fordonsflotta år 2030 är ett klimatpolitiskt viktigt steg, men behöver samtidigt avvägas mot entreprenörskapsklimatet i hela landet. Ofta finns inte alternativa transportsätt eller en infrastruktur uppbyggd för alternativa transportsätt. En felriktad åtstramning skulle innebära att företagande omöjliggörs på vissa orter.

Samhällsekonomi i fokus

För att klara många av samhällsutmaningarna behöver man bygga upp internationella samarbeten med aktörer som har kompetenser som kompletterar de svenska styrkeområdena. Länsstyrelsen instämmer med betänkandet att åtgärder som finansieras av offentliga medel ska vara samhällsekonomiskt motiverade. För att säkerställa detta behövs en tydlig ansvarsfördelning mellan nationella och regionala aktörer, hela kedjan i främjandet måste beaktas, från uppföljbara mål till den samhällsekonomiska effekten.

Idag genomförs många främjandeinsatser och -program via de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna. Dessa har olika förutsättningar så väl som varierande kompetens att genomföra arbetet. Betänkandet konstaterar att främjarsystemet är idag överskådligt och mycket svårt att utvärdera. Betänkandet föreslår vidare å att Näringsdepartementet får ett övergripande ansvar för samtliga främjarinsatser som syftar till innovation, tillväxt och internationalisering.

Länsstyrelsen är positiv till betänkandets förslag om att kartlägga vilka strukturer, funktioner och kompetenser som behövs för ett likvärdigt och framgångsrikt genomförande. Vi delar också betänkandets uppfattning om att delegering av program bör åtföljas av en konsekvensanalys med utgångspunkt i regionala förutsättningar och behov av kompetens och finansiella medel för genomförandet. Vi ser därför positivt på förslaget att ge Tillväxtanalys i uppdrag att ta fram en modell för samhällsekonomiska kalkyler av främjandeinsatser. Vi förordar en fortsatt fokusering av statens finansieringsinsatser till tidiga skeden och där branschmässiga eller geografiska begränsningar undviks.

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och rekrytering av kompetens

Länsstyrelsens delar betänkandets slutsats att en väl fungerande bostadsmarknad är centralt för innovationsdrivna miljöer och för entreprenörernas möjligheter att utveckla sina idéer. Bostadsbristen och rekrytering ger konsekvenser för småföretagandet och entreprenörskapet i på regional nivå och det ger även konsekvenser på hela samhällsekonomin. Det är därför med tillförsikt som vi stödjer betänkandets förslag att regeringen bör verka för en blocköverskridande överenskommelse vad gäller bostadspolitik.

Länsstyrelsen delar däremot inte betänkandets uppfattning att bostadsbristen i första hand är ett storstadsproblem. Det är ren okunskap. Av Norrbottens totalt 14 kommuner bedömer 10 av dessa i den årliga bostadsmarknadsenkät² som Länsstyrelsen genomför att det råder bostadsbrist i centralorterna/tätorterna. Detta motsvarar ca 84 procent av Norrbottens befolkning.

---

² Länsstyrelsen Norrbotten (2016). Bostadsmarknadsenkät.

3. Kunskapsuppbyggnad, entreprenörskap och innovation

Digitaliseringens möjligheter för regionalt entreprenörskap

Ökad digitalisering skapar ytterligare möjligheter för entreprenörskap och innovation i hela Sverige. Den starka urbaniseringen i Sverige påverkar inte bara storstadsmiljöerna i Malmö, Göteborg och Stockholm. För att behålla ett konkurrenskraftigt näringsliv i Norrbotten så är det nödvändigt att bredda den industriella basindustrin till fler branscher och nya industrier. Det är bland annat ur detta perspektiv som den Regionala digitala agendan (RDA) tas fram vid Länsstyrelsen i bred förankring med länets aktörer.

Datahantering är en starkt växande bransch med en kraftig förändringstakt. Företagsfrämjande företag och organisationer behöver vara flexibel och kunna hantera snabb förändring för att hantera affärsidéer inom nya näringar. I denna tid med hög förändringstakt är det viktigt att vi är öppna och mottagliga för förändring. Vi måste tidigt se områden där nya näringar kan växa fram är tex inom datahallsetableringar, speltillverkning eller förädling av datahantering. Entreprenörer måste få hjälp att gå från att bara jobba med marknadsutveckling och hitta fler kunder till ny affärsutveckling och hitta nya affärsmodeller och nya sätt att skapa ekonomiska bärkraftiga företag.

Innovation och entreprenörskap kopplat till universitet och högskola

Betänkandet ägnar ett stort utrymme åt den institutionella utvecklingen av innovation och entreprenörskap som bedrivs vid landets universitet och högskolor. Länsstyrelsen anser att det saknas ett strategiskt innovationsområde nämligen ”Rymden” och som borde ingå i de redovisade samhällsutmaningarna. Rymdverksamhet har stor och växande betydelse i samhället, både internationellt och i Sverige. Forskning i och om rymden ger ny kunskap om frågor kring livets ursprung och förutsättningar i vårt eget och andra planetsystem. Rymdteknik används av myndigheter, företag och privatpersoner inom områden som transport och logistik, miljö, klimat, finansiella transaktioner och kommunikation. Avancerad kunskap och teknik som ursprungligen är utvecklad för de extrema krav som rymdverksamheten ställer överförs regelbundet för användning inom andra samhällsområden och kommersiella tillämpningar och produkter.

Länsstyrelsen i Norrbotten anser att centralt och viktigt att man ger förutsättningar dvs investerarna i infrastruktur för att Esrange i Kiruna ska kunna sända upp bland annat satelliter i omloppsbana från Esrange i Kiruna. För att Esrange ska kunna erbjuda Europa en avancerade rymdcenter och därmed kunna erbjuda ett brett utbud av infrastruktur tjänster till det internationella forskningssamhället. Investeringen kan bidra till EU:s ambition om ett europeiskt oberoende tillträde till rymden.

Entreprenöriell samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle

Luleå tekniska universitet är en av sex orter i Europa som får ansvar för en del av Europeiska unionens hittills största råvarusatsning ”RawMatTERS³⁴”. Det industridrivna konsortiet Raw MatTERS består av 116 partners; global industri, världsledande forskningsinstitut och universitet från sammantaget 22 länder. Initiativet är en del av EU:s arbete med att etablera Knowledge and Innovation Communities (KIC) inom strategiska områden för Europa. EIT har sedan tre år tillbaka etablerat KIC:ar inom områdena klimatförändringar, förnybar energi samt IKT (informations och kommunikationsteknologi). Nu har EIT alltså utsett Raw MatTERS för att driva en KIC inom primära råvaror. Genom partnerskapet ska innovationsförmågan inom sektorn stärkas, bland annat med nya hållbara lösningar, produkter och tjänster.

4. Främjandet av entreprenöriell dynamik

Betänkandet skriver att det enligt Riksrevisionen finns målkonflikter i regeringens riktlinjer för marknadskompletterande insatser. Det ska enligt Riksrevisionen vara en konflikt mellan utbud av riskkapital i tidiga utvecklingskedan och att kapital allokeras till vissa geografiska områden. Länstyrelsen delar inte dessa argument. Ett skäl till varför kapital allokeras till glesbygdsområden är att det är svårt för entreprenörer att ordna kapital. Att allokera medel till vissa geografiska områden skapar förutsättningar för entreprenörer i tidiga investeringskedan i hela Sverige att utveckla sina idéer.

På motsvarande sätt avstyrker Länstyrelsen bestämt betänkandets förslag att ta bort/undvika geografiska indelningar av de marknadskompletterande insatser. Anledningen är att detta skulle påverka företagandet i glesbygd mycket negativt. Evidens hämtar Länstyrelsen från vår breda erfarenhet av kontakter med och medfinansiering av företag i länet. Att undvika branskmässiga begränsningar är däremot bra då man inte kan förutsäga i vilka företag eller branscher tillväxtförutsättningarna kommer vara starkast.

Länstyrelsen anser att stöd- och främjandeinsatser ofta är avgörande för möjliggörande av utveckling och marknadsintroduktion av innovationer. I utredningen beskrivs det att drivkraften bland entreprenörer sällan är stöd – eller främjandeinsatser. Detta, menar Länstyrelsen behöver inte utesluta att stöd – eller främjandeinsatser ofta är en förutsättning för att tillväxt ska kunna skapas eller att innovationer ska kunna utvecklas och marknadsintroduceras. Inte minst i landets glest befolkade områden.

I sammanhanget påpekar Länstyrelsen återigen att entreprenörskapet inte är en fråga enbart för de urbaniserade befolkningsområdena. Entreprenörskap har också en stor inverkan på Sveriges landsbygd. Nästan 95 av 100 arbetsställen i Sverige har färre än

---

³ <http://www.ltu.se/ltu/media/news/Universitetet-i-miljardsatsning-fran-EU-1.124433>. RawMatTERS kommer att ha sitt huvudkontor i Berlin och sex noder i lika många europeiska städer varav Luleå är en. Var och en har ansvar för olika inriktningar inom råmaterialområdet. Luleå tekniska universitet kommer att leda arbetet med innovation och utbildning inom gruvområdet i Europa. De övriga städerna är Wrocław, Polen, Espoo, Finland, Leuven, Belgien, Metz, Frankrike och Rom i Italien.

⁴ Beslutet fattades av European Institute of Innovation and Technology (EIT)

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

7 (7)

Datum

2016-12-DD

Diarienummer

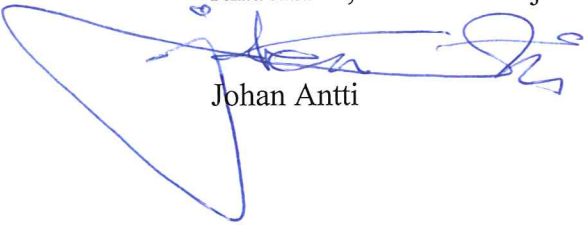
300-13174-16

tio anställda och på Sveriges glesbygd har detta stor betydelse⁵ Vill man stimulera entreprenörskapet i hela Sverige behöver man skapa sig en förståelse för entreprenörer även i landsbygd och glesbygd som bitvis skiljer sig kraftigt från villkor i urbana miljöer.

Avslutningsvis tillstyrker Länsstyrelsen betänkandets förslag att Näringsdepartementet blir den huvudansvarige aktören för samordning av främjandesystemet. Här utgör Länsstyrelserna en viktig regional länk att bistå departementet med kunskapsunderlag. Därtill föreslår vi att uppdraget vidgas till att omfatta och harmonisera de insatser som idag sorterar under regionala tillväxtpolitiken och näringspolitik. Ett samlat, robust företagsfrämjande system som möjliggör insatser under hela resan från innovation till entreprenörskap och som tar hänsyn till regionala skillnader, är vad Sverige behöver i det tjugoförsta århundradet.

BESLUT

Beslut i detta ärende har fattats av länsråd Johan Antti med handläggare Mats Lindell vid enheten för Tillväxt och infrastruktur, avdelning Näringsliv som föredragande. Vid beredning av yttrandet har en arbetsgrupp vid avdelning Näringsliv inom myndigheten bestående av följande sakkunniga medverkat: Anna-Karin Abrahamsson, Per-Erik Andersson, Christoffer Björkman, Erika Falk, Jonas Larsson och Ylva Sardén.

Johan Antti

Mats Lindell

---

⁵ Lithander (2005). Gränslandets ekonomi och entreprenörskap – en studie av småföretagande i glesbygd. Centrum för arbetsmarknadspolitisk forskning, Växjö universitet.